

jevrejski glas

Sarajevo, juli 2010. / adar 5770.

20. juli
Tiša beAv

24-31. avgust
Bejihad Opatija

8. septembar
srijeda
Erev Roš Aašana
Muzej Jevreja

17. septembar
petak
Erev Jom Kipur

22. septembar
Sukot

Iz pera odgovornog urednika

Dragi moji,

Evo, prošlo je već četiri mjeseca otkako "Jevrejski glas" nije izašao, iz nekih ne baš sasvim određenih razloga i bez nekih mogućih riječi opravdanja. Znam da očekujete sa nestrpljenjem svaki broj "Jevrejskog glasa", a i mi u Redakciji, želimo da vam ponudimo ono što je interesantno i, koliko je to moguće, aktualno. Ovaj broj je zbog zakašnjenja pritrpio već nekoliko izmjena u fazi uređivanja, i tako se ovdje neće pojaviti zapisi sa proslave Pesaha, obilježavanja Jom HaŠoa, izleta u Bizovačke Toplice i Osijek, jer to je bilo davno.

"Jevrejski glas" trenutno pogađaju kadrovski problemi – odustajanje nekih stalnih članova od pisanja ili njihovo drastično smanjenje učešća u radu Redakcije lista. Tako je "pala knjiga na dva slova", a mi, koji se trudimo da napravimo što bolji list, moramo da poneseo sada daleko veći teret. Nije ni lako, ni jednostavno. Međutim, izgleda da je došlo vrijeme da, konačno, počnemo razmišljati kao i drugi, recimo u zagrebačkom "Hakol" ili beogradskom "Biltenu", o profesionalizaciji našeg lista po svim osnovama - i kadrovskim i tehničkim i da

riješimo taj problem na koji ukazujemo već godinama. Niko ne zna da Redakcija "Jevrejskog glasa" nema svoju prostoriju, svoje kompjutere, fotoaparate, kopir mašinu – već samo nekoliko ljudi koji pokušavaju da „partizanski“ prave dobru novinu.

Iako izgleda jednostavno, nije to baš tako, kada jedna grupa pravi novine već godinama isključivo na volonterskoj osnovi, kada nastoji da pripremi što bolje tekstove, razmišlja o koncepciji i sve to usklađuje sa radom Jevrejske opštine u Sarajevu, La Benevolencije i drugih jevrejskih opština u Bosni i Hercegovini.

Želja mi je da ovdje ukažem na probleme u vezi sa izlaženjem našeg lista, svima nama tako dragog, koji u ovako dobrom izdanju (na radost svijetu) izlazi više godina, koji tehnički izgleda jako lijepo, a i sadržajno je veoma čitljiv i prihvatljiv, ali koji već neko vrijeme prolazi kroz krizu koja je rezultirala i kašnjenjem ovog posljednjeg broja.

Naredni broj izaći će krajem septembra ove godine, a u međuvremenu, pokušat ću da kadrovski ojačam Redakciju našeg lista i da riješim tehničke probleme. Ja očekujem da ćete se javiti sa svojim priložima, donijeti slike i porodične priče, jer stranice našeg lista su vam otvorene i dostupne. Sve zavisi od vas.

Eli Tauber-Lelo

„Ševet ahim gam jahad“

U petak uveče, 06. juna, 2010., svjetla Dobojske sinagoge „Beit Šalom“ zasijala su posebnim sjajem. Za doček grupe vjernika iz Jevrejske opštine Sarajevo užurbano se pripremao sto za Šabatnu večeru. Po dolasku gostiju, uslijedilo je i paljenje šabatnih svijeća, a čast da ih upali imala je naša Emilija Vuković iz Teslića, koja nije uspjela da sakrije uzbuđenje dok je ponavljala blagoslov na hebrejskom, a koja je davne 1942. rođena baš u toj istoj kući u kojoj se nalazi Dobojska sinagoga. Minjan je bio upotpunjen. Eli Tauber vodio je molitvu, a pratili su ga svi ostali muškarci, žene i djeca, izgovarajući po koju riječ na

hebrejskom iz molitvenika. Uz srdačno „Šabat šalom“, blagoslovljeni su zatim hljeb i vino, a potom je uslijedila i prigodna večera za sve prisutne. Na kraju, Danijel Atijas je zaszvirao na klaviru, a ostali zapjevaše: „Hine ma tov umanajim ševet ahim gam jahad“, u nadi da ćemo sve više imati ovakvih prigoda i dočeka Šabata u našoj sinagogi. **Dario Atijas**

Prinove u našoj zajednici

U maju ove godine, iskreno smo obradovani s dvoje novih članova.

Naime, 25. maja, rođene su dvije nove bebe, i to:

- **Lepoša (Raus) Renata i Goran** dobili su sina, a **Raus (Albahari) Rikica-Kika i Franjo** unuka.

- **Muzika (Burić) Sandra i Danijel** dobili su kćerku, a **Burić (Salom) Nada i Ejub** unuku. **MAZAL TOV!**

Jevrejski muzej u Beču,
12.05.- 31.10.2010. godine

Turci u Beču. Priča Jevrejske zajednice

Drugi put nakon ponovnog osnivanja Jevrejskog muzeja, 1990. godine, u Beču će biti prikazana historija Sefardske jevrejske zajednice u Beču, čije je sjedište bio Turski hram na adresi Zirkusgasse 22. Prvi put će na osnovu eksponata iz kolekcije Izreal-ske kulturne zajednice biti prikazana svakodnevica Jevrejske zajednice turskog porijekla. Kustosi Izložbe uspjeli su sakupiti mnoštvo dokumenata, predmeta i eksponata, uz pomoć kojih im je, s jedne strane, uspjelo da prikažu svakodnevnicu Sefarda i priče čitavih porodica, a s druge strane, Izložba svjedoči o životu čitavih sefardskih zajednica u Evropi.

Među eksponatima je i hanukija iz BiH, odnosno svijećnjak za paljenje hanuka svijeća, a njegov oblik i detalji ukazuju na identitet Jevreja u BiH. Naslov Izložbe je svojevrsni ironični osvrt na Izložbu „Turci pred Bečom“ iz 1983. godine. **Preneseno iz "Oslobođenja"**

Čestitamo

NVO Garivo je uručio zahvalnicu Zoranu Mandelbaumu za podršku u edukaciji o građanskoj hrabrosti.

VIJESTI

■ Ove godine, 6. aprila, na Dan oslobođenja Sarajeva, u organizaciji Uprave Grada Sarajeva, po prvi put nakon prethodnog rata, organizovana je Komemoracija žrtvama Holokausta na Spomen parku Vraca i na Spomeniku žrtvama fašističkog terora na Starom jevrejskom groblju "Borak". Na obje komemoracije su i predstavnici naše Opštine položili vijence i odali poštu stradalim prigodnom molitvom.

■ Jevrejska opština u Sarajevu je pokrenula inicijativu da se, 15 godina nakon rata i potpune devastacije, konačno, pristupi sanaciji Spomen parka Vraca, te istoimeni objekat dovede u stanje prije nemilih dešavanja 1992-1995 godine. Našu inicijativu je odmah prihvatio gradonačelnik Sarajeva, gospodin Alija Behmen i organizovao sastanak sa svim relevantnim institucijama u gradu, te je formiran radni tim za izradu plana aktivnosti na ovom polju. Ujedno je preduzeće "Pokop" preuzelo obaveznu da odmah organizuje fizičko obezbjeđenje objekta, te time spriječi daljnju devastaciju i do sada uložena sredstva u rasvjetu i čišćenje lokacije Spomen parka.

■ Ove godine, kao i nekoliko godina ranije, predstavnici naše Opštine su bili aktivni učesnici Komemoracije stradalim Jevrejima Zvornika, koji su, 28. maja, 1942. godine, odvedeni u logore na Banjici, Sajmištu i druge logore. Koristim priliku da se s ovog mjesta, zahvalim građanima Zvornika i Opštini Zvornik na brizi i nastojanju da se uspo-

mena na Jevreje, njihove sugrađane kojih više nema, ne izbriše iz sjećanja, da se njihovo bitisanje u Zvorniku ne zaboravi.

■ Pozivamo mlade ljude, od 25-40 godina života, članove Jevrejskih opština iz Bosne i Hercegovine, da se prijave za učešće na ovogodišnjem "Bejahad-u mladih" u Opatiji, po vrlo povoljnim uslovima. Cijena za 8-dnevni boravak sa kompletnim programom, u ekskluzivnom hotelu, iznosi 150.00 Eura po osobi. U navedenu cijenu nisu uključeni troškovi prevoza. Prijave za sve učesnike iz Bosne i Hercegovine se primaju u kancelariji Jevrejske opštine u Sarajevu.

■ Akcija prikupljanja sredstava za obnovu nadgrobnih ploča na Groblju u Đakovu se nastavlja, obzirom da za ovu godinu, kada smo imali namjeru postaviti nove ploče, nismo skupili dovoljno sredstava. Naime, minimum sredstava za ovu aktivnost je 10,000.00 KM (oko 5,100.00 Eura), a mi smo do sada dobrovoljnim priložima sakupili 3,495.00 KM i 775.00 Eura (1,510.00 KM), što predstavlja 50% potrebnih sredstava. Obzirom da jedan broj članova naše Opštine nije mogao ili nije dao svoj prilog, na Godišnjoj skupštini koju ćemo imati u junu ove godine, još jednom ćemo pokušati apelovati na članstvo da svojim priložima potpomognu ovu aktivnost. Nadamo se da će i naši raniji članovi, koji danas žive van Bosne i Hercegovine, a koji će u ljeto boraviti u našoj sredini, naći razumijevanja i uključiti se u ovu akciju.

SUSRETI JEVREJSKIH ŽENA BIH

U organizaciji Jevrejske opštine Sarajevo, Ženske sekcije "Bohoreta", održani su Susreti jevrejskih žena BiH, u Hotelu "Zenit" u Neumu, u periodu od 24.05.2010 do 26.05.2010. Bile su prisutne žene iz Sarajeva, Banje Luke, Zenice, Tuzle, Mostara i Doboja.

Cilj susreta je bio da se nakon duže pauze ponovo pokrene organizovana zajednička aktivnost svih jevrejskih opština u BiH. Ovo je naročito potrebno kako bi se u tzv. "malim opštinama" oživio rad, ne samo ženskih sekcija, nego i rad opština uopšte. Dugogodišnje iskustvo iz rada Jevrejske opštine Sarajevo, pokazalo je da su upravo žene te koje su glavni nosioci aktivnosti organizovanja obilježavanja praznika i očuvanja jevrejske tradicije.

Prvi dan, 24.05.2010, krenule smo iz Sarajeva u 10:30 sati, pošto smo sačekale predstavnice iz Tuzle, Doboja i Zenice, a usput su nam se pridružile predstavnice iz Mostara, dok su predstavnice iz Banje Luke došle direktno u Neum. Putovanje je bilo ugodno i veselo, uz pjesmu i zaustavljanje po potrebi. Po dolasku učesnica u hotel, smještaj i registraciju, uslijedila je večera, a zatim otvaranje susreta u 20 sati, u sali gdje smo mogle u miru početi sa radom za pravougaonim stolom (ne okruglim stolom).

Bilo nas je ukupno 46. Kratki osvrt na rad i aktivnosti žena u pojedinim opštinama dale su: Nela Levi - Sarajevo, Erna Cipra - Mostar, Lidija Čuljević - Doboja, Frida Lauter Čorbić - Tuzla, Milka Montiljo - Zenica, Aleksandra Rakas - Banja Luka. Iz svih izlaganja, bilo je vidljivo da su žene aktivne, najviše u Sarajevu, a u ostalim centrima ipak aktivnije od muškaraca.

Drugi dan, 25.05.2010, bio je prvi radni dan sa sesijom od 09:30 sati do 14:00 sati.

Predavanje sesiju i interaktivne radionice "Jevrejke u BiH danas - Žene pričaju" vodila je prof.dr. Nada Ler Sofronić, koja spada među poznate stručnjake iz ove oblasti. Predavala je socijalnu psihologiju na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu, objavila veliki broj radova na temu rodnog ženskog identiteta, osnivačica je je nekoliko centara za ženske studije u Regionu, direktorica je Centra "Žene i društvo" u Sarajevu, članica Jevrejske opštine u Sarajevu od 1948g., Jevrejka po nacionalnosti. Ona je dala uvodno predavanje sa ciljem da se osvijetli aktualna situacija u kojoj se danas nalazi jevrejska žena u BiH. Govorila je i o njenim ličnim iskust-

Osmomartovska čajanka

U organizaciji Ženske sekcije "Bohoreta", održana je 10.03.2010g. tradicionalna Osmomartovska čajanka. Posjeta je bila brojna, a imali smo i gošće iz drugih nacionalnih društava iz Sarajeva.

Osobito interesantan muzički program izveli su kvalitetno: gitarist, magistar, viši asistent na Muzičkoj akademiji Istočno Sarajevo, Dušan Erak i Krkotić Kladija koja je pjevala starogradske pjesme i operne arije. Poslije su nas zabavljala dva studenta sa Odsjeka za harmoniku.

Uobičajena tombola je bila kvalitetna, jer su članice "Bohorete" kupile interesantne poklone, a mnoge su donijele lijepe priloge. Prodato je svih 400 listića (tiketa) tombole. Za posluživanje smo imali ukusne krempite i sokove. Bilo je veselo i lijepo. **Laura**

Purimsko sijelo

Najveseliji jevrejski praznik, Purim, tradicionalno se proslavlja u Jevrejskoj opštini Sarajevo već dugo, dugo godina, pa tako i ove 2010. U organizaciji Ženske sekcije "Bohoreta", zabava je bila u subotu, 06.03.2010. Članice "Bohorete", a i neke druge članice Jevrejske opštine, pripremile su i poklonile puno ukusnih jela, slanih i slatkih. Bilo je i sefardskih i aškenaskih specijaliteta i divnih kolača i torti. Sala, divno uređena sa sniježno bijelim stolnjacima, cvijećem i svjećicama, bila je popunjena do posljednjeg mjesta. Omladina se takođe potrudila pa je bilo interesantnih maski, a djevojke su uvježbale i izvele izraelske plesove. Plesali su i stariji uz živu muziku do kasno u noć. Bilo je baš veselo. **Laura**

vima i o njenom viđenju vlastitog jevrejskog i ženskog identiteta i šta u socijalno-psihološkom smislu znači "manjinska ženska pozicija" i koje su njene karakteristike u post ratnom, tranzicijskom okruženju u BiH. Iako je zatim bio predviđen rad u grupama, odlučile smo da radimo u jedinstvenoj velikoj grupi. Žene su se javljale i pričale o svom identitetu Jevrejke, bilo da su to postale rođenjem ili udajom, kao i o dvojnog identitetu.

Dr. Nada Ler nam je pričala o ženama uopšte koje nisu manjina, ali se moraju boriti za svoja prava kao da su manjina, ne smiju biti lišene svoje moći iako nemaju socijalnu moć, zatim o predrasudama i diskriminaciji žena. Na kraju vrlo uspješne sesije, dobile smo zadatak (domaću zadaću) da odgovorimo u pismenoj formi na tri pitanja:

1. Koje su činjenice iz vašeg života presudno uticale na formiranje vaše ličnosti?
2. Vaše ideje za osnaženje rada vjerske zajednice (žene)?
3. Šta bi trebalo da budu zaključci ove sesije?

Mislim da su sve žene odgovorile i predale svoje radove, koji bi trebalo da posluže za formiranje rezimea održanog susreta. **Rezime je održan 26.05.2010, u 10 sati. Poslije ručka, uslijedio je povratak.**

I prvu i drugu večer žene su plesale, naručivale pjesme, pjevale uz muziku na terasi hotela i to do 24h. Drugi dan 25.05., kada je programom bilo predviđeno slobodno poslijepodne, nas sedamnaest, uz doplatu od 10 KM, brodićem "Ivana", krstarile smo Neumskim zalivom, duž cijelih 21,2 km BiH obale, pa smo čak zavirili u Hrvatsku obalu do mjesta gdje je predviđena gradnja mosta prema Pelješcu. Neki su se sunčali na obali, ali se niko nije usudio kupati. Sve ovo je bilo divno iskustvo, puno smo novog saznale, sprijateljile se, a bogami i zabavile. Zahvaljujemo se finansijeru, JOINT-u, Robertu Đerasiju (mi smo dale samo po 10 eura), odgovornim osobama Borisu Kožemjakinu i Neli Levi, organizatorici Neli Levi i njenim asistentkinjama Zlati Nikolić, Jadranci Vinšelek i Rajki Kabiljo, a osobito dr. Nadi Ler Sofronić. **/Laura Ostojić/**

Dobrovoljni prilozi

SOCIJALNA SEKCIJA	
Jakob Finci	57.00 KM
Danon Zorka	20.00 KM
<i>Povodom 5 godina od smrti drage prijateljice Gine Konforte</i>	
Abinun Jozef	200.00 KM
Darija i Dejan Stojnić	100.00 KM
<i>Sjećanje na Nadu i Milana Uzelca</i>	
Leopold i Vera Gašpar	25.00 KM
<i>Povodom 3. godišnjice smrti naše drage Ernestine Šilić</i>	
Subotić Svetozar	50.00 KM
<i>Pomen na suprugu Elu (rođ.Baruh) Subotić</i>	
Zlatko Trenk	25.00 KM
Kamhi Rašo	50.00 KM
<i>Sjećanje na majku Cinu i oca Davida</i>	

VJERSKA SEKCIJA CADIK DANON	
Joseph Gottfried	100.00 KM
<i>Za rad vjerske sekcije</i>	
Romano Fahrija i djeca	100.00 Eura
<i>Povodom godišnjice smrti Romano Majera</i>	
Mihajla Papo	25.00 Eura
<i>Za pomen na Jom Kipur za Papo Jakoba i Mirjanu i Kon Mariju, Emila i Mihajla</i>	
MONTIJA SAMI I DINA	100 USAS
<i>Za Groblje Đakovo</i>	
JOSEF TAUBER	60 USAS
<i>Za Groblje Đakovo</i>	

JEVREJSKA OPŠTINA	
Šamanek Hedviga i Vlado	40.00 KM
<i>Za rad JO Sarajevo</i>	
Abinun Jozef	200.00 KM
<i>Za rad JO Sarajevo</i>	
Orna Maestro	50.00 Eura
<i>Za rad JO Sarajevo</i>	
Članovi pri podjeli donacije	759.00 KM
<i>Za rad JO Sarajevo</i>	
Altarc Ginete iz USA	50.00 USAS
<i>Za rad JO Sarajevo</i>	
Kovačević Gina i Rajko	100.00 KM
<i>Povodom smrti majke i punice Rozike Kabiljo</i>	
JOSEF TAUBER	60 USAS
<i>Za rad Jevrejske opštine</i>	
Porodica Kulić	40 KM
<i>Povodom smrti naših roditelja Flore i Ferida</i>	
Sanjin i Lajla Kožemjakin	50 KM
<i>Povodom smrti majke Gerde</i>	
Boris i Karmen Kožemjakin	50 KM
<i>Uz zahvalnost za učinjeno za majku Gerdu</i>	
Vasiljević Milka	20 KM
<i>Sjećanje na velikog prijatelja Jozefa Kamhija</i>	

JEVREJSKI GLAS	
Zlatko Trenk	25.00 KM
Debartoli Minka	50.00 KM

OMLADINA	
Nikolić Danilo	50.00 KM
<i>Povodom godišnjice smrti Nikolić Donke</i>	

BOHORETA	
Debartoli Minka	50 KM

Oblazak Groblja u Đakovu

Prva nedjelja u mjesecu junu za Jevreje sa teritorije ex Jugoslavije predstavlja značajan datum. Tog dana, svi Jevreji koji su u mogućnosti tradicionalno posjećuju Groblje na kojem su sahranjene žrtve fašističkog terora sabirnog logora u Đakovu i polažu cvijeće i vijence na grobove žena i djece koji su tu sahranjeni.

Ove godine, Komemoraciji su prisustvovali Jevreji iz Sarajeva, Beograda, Zagreba, Doboja, Zenice, Tuzle, Subotice, Niša, Osijeka, Izraela, Amerike, Italije i Austrije.

Takođe, tradicionalno, Komemoraciji prisustvuju gradonačelnik Đakova i predstavnici Katoličke i Protestant-ske crkve iz Đakova. Ove godine, svojim prisustvom Komemoraciju su uveličale i predstavnice Komisije za odnose sa vjerskim zajednicama Općine Centar iz Sarajeva.

Kao i ranijih godina, i ove godine, sve je odlično organizovala Jevrejska opština iz Osijeka koja je preuzela obavezu da se brine o čuvanju Groblja. Rabin Prelević je održao Kadiš i molitvu za žrtve fašističkog terora, a za one koji su to željeli, na grobovima njihove rodbine, izmolio je molitvu za

pokoj duše.

Jevrejska opština iz Osijeka, tačnije njihova Ženska sekcija, pripremile su, po tradiciji, osvježenje i zakusku.

Prošle godine, na povratku sa Komemoracije, još u autobusu, dogovorili smo da pokrenemo akciju za zamjenu starih i dotrajalih metalnih nadgrobnih ploča, jer na mnogima se ne mogu pročitati imena sahranjenih. Prijedlog je usvojilo Predsjedništvo Jevrejske opštine Sarajevo i obavezalo se da će voditi akciju sakupljanja sredstava.

U toku protekle godine, sakupljena su određena sredstva, ali ne dovoljno da bi akciju mogli privesti kraju, zato smo se obratili prisutnima iz drugih

jevrejskih opština da se masovnije priključe akciji, kako bi do juna 2011. godine mogli postaviti nove nadgrobnne ploče koje su, prema onome što smo prikazali kao uzorke, mnogo kvalitetnije i nadamo se da će naši raniji članovi, koji nas tokom ovog ljeta posjete, svojim prilozima pomoći ovu akciju.

Među ovogodišnjim posjetiocima iz Sarajeva nedostajali su nam omladinci i studenti, kojima mi stariji ostavljamo u obavezu da nikada ne zaborave da je prva nedjelja u mjesecu junu dan kada treba da se poklone sjenima naših baka, majki i sestara.

Daniilo Nikolić

posao. Na vrelom junskom danu i tmurnom ambijentu Đakovačkog groblja, na kome suze naviru pri pomisli na strahote koje su zadesile naše bake, majke i sestre, djecu i rođake, naš rad se sastojao od popisivanja svih postojećih ploča i spomenika na Groblju, evidentiranja imena i označavanja rednog broja ploča čiji podaci nisu vidljivi, u cilju izrade novih ploča sa potpunim podacima. Ažurirali smo spiskove koje smo nabavili iz jevrejskih opština i gradskih arhiva, te ih uskladili sa postojećim redoslijedima na Jevrejskom groblju. Također smo ukazali na pojedine nepravilnosti koje ćemo daljnjim radom na najadekvatniji način pokušati ispraviti ili svesti na minimum.

Preostalo je da prikupimo još novca i izradimo nove nadgrobnne ploče kako bi dugotrajno obilježili sjećanje na naše najmilije.

I ovim putem, napominjemo one koji to nisu uradili, a žele pomoći, da akcija traje i da nam nedostaju sredstva za uspješno okončanje ove aktivnosti.

Svi koji žele dati prilog neka se obrate Jevrejskoj opštini u Sarajevu ili svojim matičnim opštinama.

Ova aktivnost pokazuje da mladi mogu i znaju da pokrenu stvari i preuzmu inicijativu, pa se nadamo da uskoro slijede i druge akcije poput ove, koje će realizovati mladi iz naših opština.

Terenski dio posla, uz podršku jevrejskih opština Sarajevo, Osijek i Doboj obavili su:

1. **Lea Maestro** (Sarajevo)
2. **Dario Atijas** (Doboj)
3. **Biljana Papo** (Osijek)
4. **Ivana Karlović** (Osijek)

Prilpremila: Lea Maestro

Hodočašće na Grob Rav Moše Danona

Sto osamdeset godina od smrti Rav Moše Danona

I ove godine posjetili smo Grob našeg pravednika, rabina Moše Danona. Bilo nas je više nego ranijih godina, i starih i mladih, zajedno. Tako smo počeli da prenosimo tradiciju obilaska ovog svetog mjesta na mlade generacije, da se sačuva, jer duh ovog rabina, koji je već za života postao svetac, i dalje provejava ovim prostorom, i nas, skoro dva stoljeća poslije, obavezuje da baštinimo njegovo sveto ime i da promoviramo priču o zajedničkom životu u Bosni i Hercegovini.

Osnivanje Fonda

Istraživačko-dokumentacioni centar

Kao što vam je poznato, već više godina postoji inicijativa za formiranje jednog istraživačko-dokumentacionog centra koji će se baviti prikupljanjem građe koja se odnosi na život Jevreja u Bosni i Hercegovini od 16. vijeka do danas. Ovaj centar će sistematizovati svu građu i na kraju pružiti svima vama na upotrebu svoje podatke za formiranje porodičnog stabla, istraživanja, pisanja knjiga i sl. Naša zajednica namjerava ovaj centar smjestiti u zgradu Sinagoge "Kal di Bilava".

Prikupljanje i arhiviranje građe nije ni lagan ni jednostavan posao. Ovaj posao ne možemo ni dovršiti onako kako treba, ako nam vi - Jevreji iz Bosne i Hercegovine ne pomognete, prije svega, ustupanjem svojih porodičnih

slika i dokumenata, a i donacijama, kako bi mogli prikupiti građu koja se nalazi u arhivama i bibliotekama širom BiH, Hrvatske i Srbije, ali i Beča i Istanbula.

Očekujemo da ćete razumjeti naše namjere i pomoći nam da arhiviramo dokumente i slike i tako sačuvamo uspomenu na naše pretke i ostavimo našu kulturnu baštinu istoriji Bosne i Hercegovine.

Svaka slika, svaki dokument ili neki predmet koji nam ustupite (original ili kopiju) za nas su dragocjeni!

Uz vašu finansijsku pomoć, moći ćemo bolje istražiti i arhivirati građu o Jevrejima Bosne i Hercegovine.

Hvala na razumijevanju i podršci. Eli Tauber-Lelo

UM CARUJE, A SNAGA KLADOVO...

U Kladovu je, od 29. aprila do 02. maja ove godine, u organizaciji Jevrejskih opština Srbije, održan porodični seminar pod radnim nazivom "3D - dar, dostignuće, doprinos".

Već tradicionalno, članovi naših opština uzimaju učešće na ovakvim okupljanjima i projektima. Tako smo se i ove godine, iz Doboja, Sarajeva i Zenice, uputili do Kladova, gradića od nekih desetak hiljada stanovnika, na obali "lijepog, plavog Dunava". Voženi sigurnom Šaćirovom rukom, "kroz gudure i planine Balkana", dvanaestak sati smo se probijali do odredišta, ponavljajući uz put davno zaboravljene lekcije iz nekad zajedničke nam istorije, poput Na Drini ćuprija (Višegrad), Krvava bajka (Kragujevac), Timočka buna i da ne nabrajam dalje. Kako ne bi nešto propustili (putne sendviče, sokove, kafe i piva), neumorno se brinuo referent za visoki moral i niske udarce, doskočiće i ino, Iso, a pod budnim predsjedničkim okom Bobe i sve prisutne generalne tajnice Elme. Domaćini su nam obezbijedili zadovoljavajući smještaj na viso-

VANSEMINARSKA AKTIVNOSTI - TRADICIONALNI PRISTUP RECENTNOJ UMJETNOSTI

kom nivou (osam spratova) u hotelu "Đerdap" i zanimljiv edukativno-gastronomski program obogaćen, kao što je to uobičajeno na ovakvim skupovima, raznovrsnim tematskim predavanjima, zajedničkim radionicama, kvizovima i drugim kulturno-zabavnim sadržajima. Sva ostala (tekuća) pitanja rješavala se se u

REDOVNI BRIFING U BIBLIOTECI KOD GAZDA JOVANA

biblioteci kod gazda Jovana na večernjim brifinzima. Petak prije podne i veći dio dana do početka Šabata bio je posvećen tradicionalnim temama, poput riblje čorbe i janjetine sa ražnja, uz sportske aktivnosti na pronalaženju hlada pod krošnjama lipa i pivskom višeboju. U subotu smo prisustvovali predavanju o Kladovskom transportu (stradanje 1500 Jevreja iz srednje Evrope, 1941. godine, na ovom lokalitetu) i polaganja vijenaca na Spomen obilježje ove tragedije, te prezentaciji zanimljive teme: "Jevreji u svemiru". U nedjelju je već vrijeme opraštanja sa domaćinima i dragim prijateljima iz mnogih Jevrejskih opština Srbije, Hrvatske i Makedonije. Na put smo krenuli prvo brodom niz i uz Dunav, udišući nostalgично

Preneseno iz "Dnevnog avaza"

Još me zovu Malik

Morena Debartolija u javnosti pamte kao dječaka koji je davne, 1985. godine tumačio ulogu Malika u filmu Emira Kusturice "Otac na službenom putu", a rijetki ga poznaju kao vrsnog kuhara koji je odnedavno član Udruženja kuhara BiH.

Ugodno i korisno

Sarajlija sa riječkom adresom nedavno je sa Nihadom Mameledžijom i Nerminom Hodžićem predstavljao našu zemlju na Međunarodnom gastronomskom festivalu "Biser mora" na Braču, na kojem su osvojili brojne nagrade. - *Moja veza sa Bosnom nikada nije prekinuta. Na ovaj način spojio sam ugodno sa korisnim. Drago mi je što su na prvom takmičenju stigle i nagrade, a da ne budem neskroman, osvojili smo sve medalje* - kaže na početku razgovora Debartoli. Nakon što je po odlasku iz Sarajeva živio u nekoliko zemalja, najviše u Izraelu, ali i putovao širom svijeta, Moreno se odlučio za povratak na prostore bivše Jugoslavije.

- *Trenutno sa porodicom, suprugom Katjom, kćerkom Lunom i sinom Leom, živim u Rijeci. To mi je baza već nekoliko godina, a nedavno sam otvorio preduzeće, koje se bavi ugostiteljskim konsaltingom. Za sada, novi biznis ide dobro i nadam se proširivanju posla* - kaže ovaj 35-godišnjak, koji je u Londonu završio čuvenu Kuharsku akademiju "Le Cordon Bleu". Moreno se rado sjeća uloge Malika u filmu "Otac na službenom putu", kada su ga mnogi predstavljali kao novoga Slavka Štimca.

Nezaboravno iskustvo

- *To je lijepa uspomena i nezaboravno iskustvo. Ova mi je uloga mogla promijeniti život. Ipak, dešavanja u bivšoj Jugoslaviji odvela su me u drugom smjeru. Lijepo je opet se svega prisjetiti. Još me ljudi na ulici prepoznaju i kažu: "Eno Malika". Naročito je to bila česta pojava za vrijeme posljednjeg boravka u Sarajevu u februaru. Moji roditelji, Josip i Emina, koji još žive u Izraelu, čuvaju albume sa slikama i potpisima svih glumaca iz filma - sa osmijehom govori Debartoli. Ističe da mu je velika želja da se ponovo okuša na filmu, ali da mu je sada kuharski poziv na prvom mjestu.*

- *Kod mene preovladava velika ljubav prema ovom što sada radim, ali me i gluma još privlači* - kaže Moreno.

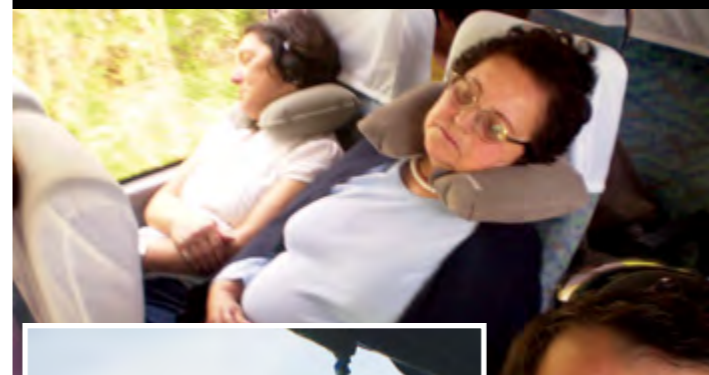
D. Zeba

SPOMEN OBILJEŽJE KLADOVSKOM TRANSPORTU

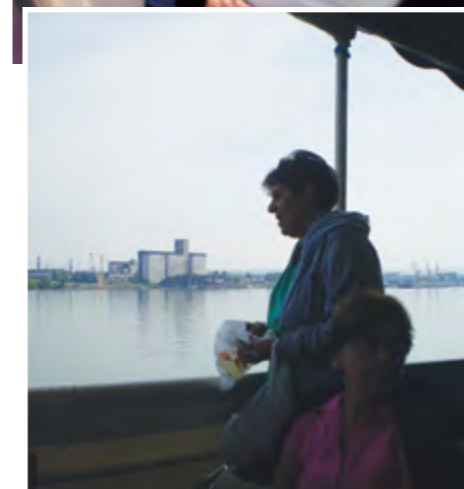
dašak bliske, a toliko nam daleke Evropske unije (Turn Severin na Rumunskoj strani) i opet autobusom, već poznatom maršrutom,

SUMIRANJE REZULTATA I ZNANSTVENIH DOMETA SEMINARA

sumirajući rezultate i znanstvene domete ovog porodičnog seminara, te evocirajući uspomene na proživljeno.

Za Jevrejski glas
Pavle Kaunitz

TAKO BLIZU A TAKO.....

Gradanin Sarajeva isključen zato što je Jevrej

Članstvo u Domu naroda Parlamenta BiH je rezervisano za podjednak broj Bošnjaka, Srba i Hrvata. Ostale nacionalne zajednice, uključujući Jevreje i Rome, isključene su iz najviših funkcija.

Jevrejstvo Jakoba Fincija je bilo korisno u Bosanskom ratu, on je bio neutralna strana koja je pomogla da 3000 ljudi izbjegne iz zemlje. Ali sada, njegova nacionalna pripadnost znači da je spriječen da obavlja javnu funkciju. Sa padine Jevrejskog groblja, gdje leže preci Jakoba Fincija, pruža se čist pogled na centar Sarajeva. Lako je zaključiti zašto je to postala strateška pozicija za artiljerce i snajperiste bosanskih Srba kada su opkolili Sarajevo prstenom vatrene paljbe, u aprilu 1992., kada je započela najduža opsada jednog većeg grada u modernoj historiji. Jevrejsko humanitarno društvo Benevolencija, sa Jakobom Fincijem na čelu je najranije učinilo napore na pružanju pomoći u lijekovima stanovništvu i postalo možda jedina lokalna orga-

nizacija koja je dijelila humanitarnu pomoć na nenacionalnoj osnovi. Malo ljudi se usuđivalo prići srpskim kontrolnim punktovima, u strahu da ne budu ubijeni.

Ali Benevolencija je našla način kako da izvodi ljude, organizovanjem nacionalno miješanih konvoja, u kojima su bile srpske, hrvatske i muslimanske porodice.

„Nekako smo uspjeli dobiti prolaz od svih strana“, rekao mi je Finci, odmahujući glavom, kao da još uvijek u to ne vjeruje. „Dobili smo od Bosanske vlade dozvolu za izlazak ljudi, pregovorima smo dobili potvrdu o sigurnom prolazu od Srba i ulazak u Hrvatsku.“

Ukupno, oni su prebacili na sigurno više od 3000 ljudi.

Kada se rat završio Dejtonskim mirovnim sporazumom, Finci je

postao jedna od najrespektabilnijih javnih ličnosti u BiH. Bio je izabran da predsjedava Nacionalnim komitetom, čija je zadaća bila da osnuje Komisiju za istinu i pomirenje, a bio je imenovan i na čelo Agencije za državnu službu. Ali njegova daljnja politička karijera je bila zaustavljena na grub način, tako da je on svoju vlastitu vladu odveo pred Evropski sud za ljudska prava. Jer, po Dejtonskom ustavu, on je onemogućen da se kandiduje za Bosanski parlament ili za Predsjedništvo iz razloga što je Jevrej. Od zajednice sefardskih Jevreja, koji su se nastanili u Sarajevu sredinom 16. vijeka, većina nije preživjela Drugi svjetski rat.

Finci se rodio 1943., u italijanskom koncentracionom logoru. Poslije italijanskog prekida sukoba sa saveznicima, novorođeni Jakob je evakuisan sa

roditeljima.

Onda, 1991., rat se vratio na Balkan. Benevolencija je bila stara kulturno-humanitarna organizacija i njen rad je obnovljen u Sarajevu sa Fincijem kao potpredsjednikom. Kako se rat proširio iz Slovenije na Hrvatsku, tako su organizovali dostavljanje lijekova maloj grupi starijih Jevreja koji su se nalazili u okupiranom Dubrovniku.

Finci maše prstom: „Naučili smo lekciju. Kad smo se vratili nazad u Sarajevo, počeli smo da sakupljamo lijekove, a kasnije i hranu – konzerve, makarone, rižu, ulje, dovoljno bar za jednu zimu.“

Kada su prvi pucnji bili ispaljeni u Bosanskom ratu, u aprilu 1992, oni su odmah organizovali evakuaciju djece i starijih ljudi. Pola zajednice koja je brojala 1400 članova je otišlo, ali mnogi su rekli da ne mogu ponovo da bježe.

Kada je bivši vođa bosanskih Srba, Radovan Karadžić, nedavno otišao na suđenje u Hag, glavni tužilac je opisao Karadžićevu viziju velike Srbije, stvorenu na etnički podijeljenoj Bosni. Uoči rata, Karadžić je zaprijetio: „Sarajevo će biti karakazan, crni kotao, gdje će 300 000 muslimana umrijeti. Evropi ćemo reći: 'Idite dođavola i ne vraćajte se dok posao ne bude dovršen'.“

„Na početku opsade Sarajeva, sve je bilo opljačkano“, kaže Finci, „Ali mi smo još uvijek imali više lijekova nego što nam je potrebno, zato što je većina naših starih otišla. Pošto smo uvijek živjeli sa ostalim zajednicama, odlučili smo da sve dijelimo s njima.“ Benevolencija je otvorila besplatnu apoteku koja je podmirivala više od 40% potreba stanovništva. „Ljudi su imali običaj da kažu: Ako to nisi mogao da nađeš u Jevrejskoj apoteci, to ne postoji u Sarajevu“, kaže Finci ponosno.

Benevolencija je, takođe, otvorila javnu kuhinju, koja je davala 300 obroka na dan, sedam dana sedmično, za svakoga ko dođe. Takođe je otpočeta „Sunday school“ za 20 jevrejske djece. Finci se smije i kaže: „Jedan dječak je upitao da li može da dovede najboljeg druga i mi smo uskoro završili sa 50 „najboljih drugova“, različitih nacionalnosti. Mi smo ih učili kako da žive zajedno.“

Benevolencijin jevrejski identitet je tako postao podjednak prihvatljiv i za Bošnjake i za Srbe i za Hrvate i postao je simbolom neutralnosti u pregovorima za evakuaciju ljudi iz grada. Finci se prisjeća „novih Jevreja“ koji su se pojavili u ratu, koji su odjednom otkrili svoje jevrejsko porijeklo. On se takođe sjeća jednog muslimanskog para, koji mu se obratio za pomoć kada nije mogao da napusti grad: „Moji roditelji su umrli prije mnogo godina, ali njihova starosna dob je bila otprilike ista kao kod tog para. Onda sam iskopao neke stare dokumente i dao ih tim ljudima. Sada spiskovi pokazuju da su moji majka i otac napustili Sarajevo za vrijeme opsade.“ 1995, Dejtonski mirovni sporazum je smatran uspjehom američke diplomatije i ličnim trijumfom glavnog pregovarača, Ričarda Holbruka. Kada se lideri tri glavne zajednice nisu mogli složiti ko će biti na čelu konkretne institucije, Holbrukovo rješenje je bilo da svaka zajednica kontroliše po jednu instituciju. Država BiH sada ima 2 teritorije, Republiku Srpsku i bošnjačko-hrvatsku Federaciju, tri predsjednika vlade, odnosno rotirajuće tročlano predsjedništvo. Članstvo u Domu naroda Parlamenta BiH je rezervisano za podjednak broj Bošnjaka, Srba i Hrvata.

Ostale nacionalne zajednice, uključujući Jevreje i Rome, isključene su iz najviših funkcija. Finci kaže da se sreo sa Holbrukom više puta, i prije i poslije Dejtona. „Pitao sam ga zašto ne mogu da se kandidujem za izbore kao i svi ostali. On je rekao: 'To nije ništa protiv vas lično, nego je to bila prva stvar oko koje su se sve tri zajednice složile u podjeli vlasti.'“ Holbruk je sada predsjednik Obaminog izaslanstva u Afganistanu i Pakistanu. Međunarodna grupa za manjinska prava je podržala Fincija da podnese tužbu u Sarajevu, zbog kršenja Evropske konvencije o ljudskim pravima. Sud je presudio krajem prošle godine da „Nikakvo onemogućavanje, bazirano na etničkom porijeklu osobe, ne može da se opravda u savremenom demokratskom društvu.“

Ovom presudom se zahtijeva da Ustav bude izmjenjen prije roka za izbore krajem ovog mjeseca i dolazi u kritično vrijeme za Bosnu koja nastoji

da se pridruži Evropskoj uniji. Raniji pokušaji da se izmjeni Ustav su propali, jer nije moglo da dođe do dogovora između raznih grupa. Pedi Ešdaun, Visoki predstavnik Međunarodne zajednice u BiH do 2006, voli da istakne da je Dejton bio dobar sporazum za prekidanje rata, ali loš za izgradnju države. Podjela vlasti između tri naroda učinila je državne institucije slabim i u zavisnosti od sistema veta, a istovremeno je učinila da se političari u svojim izbornim porukama pozivaju na usko nacionalne interese.

„Kada sam nedavno razgovarao sa Ešdaunom, on je bio frustriran neuspjehom EU da insistira na reformama. On je rekao da vođstvo bosanskih Srba pokušava da sabotira političko jedinstvo zemlje i reformu Ustava, kako bi osigurali stvarnu nezavisnost Republike Srpske. Evropa gura probleme pod tepih, upravo kao što smo mi to radili 1992. godine. Evropskoj uniji će BiH ostati crna rupa korupcije i disfunkcionalne države u srcu Evrope, a mi ćemo biti uhvaćeni kako vrtimo palčevima dok se Karadžićeva politika ostvaruje.“

Finci je optimističniji u pogledu multietničke budućnosti Bosne: „Ustav koji sada imamo nije dovoljno dobar - moramo imati ista prava za sve. Romi i Jevreji nisu građani drugog reda.“ On misli da se oko 40% Jevreja koji su pobjegli iz opsade vratilo poslije rata. On je trenutno na službi kao Bosanski ambasador u Švajcarskoj i još uvijek je Predsjednik Benevolencije, koja sada vodi veliki program za usamljene starije osobe.

„Ja sam prvi član moje porodice koji nije rođen u Sarajevu za posljednjih 350 godina, ali se nadam da neću biti posljednji koji će biti ovdje sahranjen.“ Njegova dva sina žive u USA i on zna da mora njima da prepusti da sami odluče. Staro jevrejsko groblje, oštećeno granatiranjem, a zatim minirano, restaurirano je. Fincijevi roditelji su se vratili s njim u Sarajevo nakon Drugog svjetskog rata. On sliježe ramenima. „Kada je osnovan Izrael, mnogi su govorili da će emigrirati, ali moji roditelji nisu željeli da odu. Oni su rekli: 'Upravo smo se vratili kući.'“

Prevod: **Gordana Girt**

Prenosimo iz Saopštenja Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine

Izložba **Kada su komšije bili ljudi u Oslu**

Ambasadorica Bosne i Hercegovine u Kraljevini Norveškoj, Elma Kovačević, je 10. juna, 2010. godine, u prostorijama Holokaust muzeja u Oslu, svečano otvorila Izložbu Elija Taubera „Kada su komšije bili ljudi“. Govoreći na Izložbi, ambasadorica Kovačević je upoznala prisutne sa historijskom činjenicom o višestoljetnom prisustvu Jevrejske zajednice na području Bosne i Hercegovine, te naglasila da se ona održala u BiH i nakon rata, sve do današnjih dana i da aktivno djeluje u kulturnom i javnom životu Bosne i Hercegovine. Izložba „Kada su komšije bili ljudi“ govori o dobrim ljudima Bosne i Hercegovine, njihovoj uzajamnoj ljudskoj solidarnosti, neovisno o njihovoj vjerskoj, nacionalnoj ili nekoj drugoj pripadnosti. Zahvalila se Eliju Tauberu, autoru Izložbe, kao i Centru za istraživanje Holokausta i religijskih manjina, te religijskim manjinama na organizaciji Izložbe.

Za vrijeme ceremonije otvaranja Izložbe „Kada su komšije bili ljudi“, prisutnima su se obratili i ambasador Izraela, Michael Eligal, predstavnik Jevrejske zajednice u Kraljevini Norveškoj, rabin Joad Melchior, predsjednik Islamske zajednice Kraljevine Norveške, Senaid Koblica i autor Izložbe, Eli Tauber, dok su među posjetiocima bili ambasadori Srbije, Hrvatske, Švajcarske, te drugi predstavnici diplomatskog kora. U muzičkom dijelu programa je nastupio Kolonomos Balkan Klezmer ansambl.

Prije osamdeset godina, u malom srednjobosanskom gradiću Olovu, jevrejska porodica Ozmo (otac Albert Abraham, majka rođena Musić) dobila je i treću prinovu. Svjetlost dana ugledao je dječak kojeg danas poznajemo kao Mladena Musića Ozmu.

Abraham, zaljubljenik u film, nabavljao je projektore i role u inostranstvu i organizirao prve kino-projekcije na ovim prostorima, no sve je to grubo prekinuo rat i fašizam. Jedne ledene decembar-ske noći, 1941. godine, ustaše hapse sve Jevreje pa tako i članove porodice Ozmo, trpaju ih u stočne vagona i šalju na put bez povratka, na put za Jasenovac. Srećom, među crnokošuljašima je jedan sa trunkom čovječnosti. Gruba ruka gura jedanaestogodišnjeg momčića pod vagon. U općem haosu, Mladen se gubi u tamnoj, studenoj izmaglici i bježi prema Zavidovićima majčinoj rodbini, a zatim dalje prema Slavoniji. Da bi izbjegao progon Jevreja i preživio, mijenja prezime i kao Mladen Musić stupa u partizane.

Kraj rata. Mladen je u Zagrebu i pohađa partizansku gimnaziju. Sprema se za ostvarenje jednog svog sna, sprema se za likovnu akademiju. No, soc-realizam, dominantni i partijski jedino podoban pravac likovnog stvaralaštva nije ono što okupira stvaralački, istraživački duh ovog mladića. On pohađa slikarske ateljee Bače i Jovanovića, promatra i uči osnove likovnog zanata, a u diskusijama sa vršnjacima iznosi svoja razmišljanja o ekspresionizmu, umjetnosti i stvaralaštvu, te tako i ne sluteći dolazi u sukob sa krutom, jednosmjernom svakodnevnicom. Vrata likovne akademije za njega se zauvijek zatvaraju. Pokušava studirati etnologiju na Filozofskom fakultetu, no i tu je izložen pritiscima.

1952. godine, Mladen je u Milanu. Mukotrpno se probija kroz život, studira slikarstvo, grafiku i dizajn. Radi za izdavačke i TV kuće, stvara. 1958. godine, u Galeriji „Bagutta“, otvara svoju prvu smostalnu izložbu.

Danas, pedeset i dvije godine nakon te prve Mladenove izložbe, pred nama se, po prvi put na ovim prostorima, nalazi izbor iz njegovog stvaralačkog opusa što daje posebnu draž i značaj ovoj izložbi. Na prvi pogled, mogli bismo pomisliti da je riječ o djelima nekoliko stvaralaca raznih likovnih preokupacija i rukopisa koje povezuje jedna zajednička poveznica - graficizam. Ali - pogriješili bismo. Pred našim očima, Mladen Musić Ozmo

UZ IZLOŽBU MLADENA MUSIĆA - OZME

Jevrejsko kulturno-prosvjetno i humanitarno društvo „La Benevolencija“ organizovalo je 20. maja, ove godine, u Galeriji „Novi hram“, prvu samostalnu izložbu u Sarajevu, likovnog stvaraoaca **MLADENA MUSIĆA - OZME**.

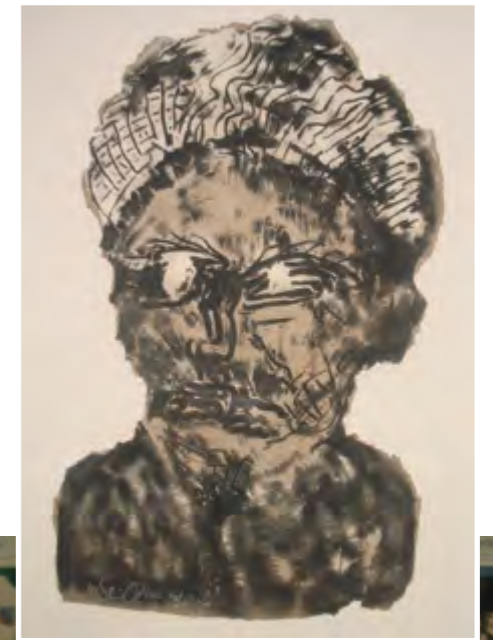
otvara tek paletu svojih mnogoznačnih likovnih iskaza, nastalih u različitim periodima i prostorima, izraženih različitim likovnim tehnikama, ali uvijek sa jasnim konceptom i prepoznatljivom porukom. Ciklus, nazovimo ga jednostavno „Kloniranje“ ili kako ga sam autor naziva „Klon modul“, grafički najčišći, predstavlja specifičnu viziju vremena koje je pred nama, iskazanu bezbrojnim ponavljanjem jednog jedinog elementa sastavljenog od dvije sfere povezane cilindrom. Opetovanjem, dakle poentilističkim kloniranjem tog elementa, Mladen nas, na sebi svojstven način, podsjeća da je sve oko nas, ali i u nama, sastavljeno zapravo od jednostavne linije, bilo da je ona prava ili kriva. Uvodeći pri tome još i element osnovnih boja, ova futuristička igra dobija svoj konačni estetski oblik, otvarajući nam skriveni, poetski prostor za promišljanje.

Portreti velikog formata, rađeni na grubom papiru u kombinovanoj tehnici, „rukom“ kako to Mladen voli reći, snažnog ekspresivnog naboja i ozvučja, predstavljaju nam autora iz jednog naoko drugačijeg rakursa. Sada smo pred senzibilnim promatračem i zapisivačem ljudskih lica, na kojim je život borama izorao i urezao vječnu istinu o borbi dobra i zla. Dobro i zlo, to praiskonsko prokletstvo i neminovnost ima svoju cijenu, a Musić je bilježi i pretvara u emotivno nabijen likovni iskaz i snažnu, jednostavnu, zato hromatski oskudnu, crno-bijelu poruku.

Ikonačno, treći ciklus pod nazivom „Happy Birthday“, predstavlja specifičnu antologiju svjetskog ekspresionizma. Ako pažljivo promotrite postavljene uratke, otkrićete da se kroz svaku lubanju može gotovo virtualno „proći“ do jednog od djela nekih od najpoznatijih ekspresionista prošlog vijeka. Na taj način, pred nama se otvaraju stranice povijesti umjetnosti.

Ali zašto baš kroz lubanju? Ma kakvu nam simboliku sporni predmet predstavljao, ma šta ona za nas značila, odgovor je i više nego jednostavan. Pa u lubanji, dakle u glavi, je sve ono što vidite „iza“ zapravo začeto. Ovim na prvi pogled šarolikim ciklusom, autor nas upozorava na još jednu činjenicu. Svako od ovih djela svojedobno je nastalo imaginacijom umjetnika, te u određenom trenutku izašlo na svjetlo dana. Danas je, međutim, postalo dijelom raznovrsnih, oku javnosti teško dostupnih kolekcija, te tako ponovo nestalo, ovaj put u fondusima muzeja, galerija ili privatnim zbirkama rijetko dostupnim poklonicima. Da li je to sudbina svakog likovnog djela?

Ova izložba ujedno je bila i svojevrsan omaž Danijelu Ozmi, umjetniku i revolucionaru, ubijenom u Jasenovcu 1942. godine.

Mladen MUSIĆ - OZMO

Četvrti Jevrejski filmski festival u Zagrebu

U Zagrebu je ostvaren još jednom projekat doživljavanja Holokausta kroz film, s ciljem edukacije o strašnim zločinima, istrebljenjima i genocidu u toku Drugog svjetskog rata.

Na Festivalu su bila prikazana 43 filma, od čega 15 igranih, 22 dokumentarna i pet kratkih, a s ciljem promicanja multikulturalnosti, tolerancije i poštovanja među različitim narodima. U popratnom programu, održani su edukativni programi za osnovne i srednje škole, te studente, filmska radionica i koncerti. U muzičkom popratnom programu nastupili su duo Emma Lee, izraelski sastav The Shuk, austrijski Ansambl The Klezmer Connection i Groovecaffe.

Festival je otvorio njemački film "John Rabe" koji obrađuje temu o spašavanju kineskih radnika u toku japanske okupacije Kine za vrijeme Drugoga svjetskog rata, a na projekciji je bio i redatelj Florian Gallenberger.

Drugi dan Festivala posvećen je kinematografiji Bugarske, koja je u Drugom svjetskom ratu uspjela spasiti sve svoje građane židovskog porijekla, a gost Festivala bio je Bugarski kralj Simeon Drugi.

Između ostalih, prikazani su: film "Dobra večer, gospodine Wallenberg", u kojem glumi Stellan Skarsgard, koji je i posjetio Festival, te bosanski, marokanski, izraelski, francuski, američki filmovi.

- Počašćen sam što u Zagrebu, koji je imao više od stotinu pravednika među narodima, već četvrtu godinu, mogu govoriti o onima koji nisu preživjeli Holokaust, ali i onima koji su Židovima pomagali da prežive - rekao je Predsjednik Festivala, Branko Lustig, koji je, u okviru Festivala, dodijelio sedmorici pravednika plakete s natpisom "Tko spasi jedan život, spasio je cijeli svijet".

Trećeg dana Festivala bio je prikazan jedini bosanski dokumentarni film "Moriset" (Eli Tauber / Zoran Kubura) koji je zamišljen kao uspomena na

jednu porodicu koja je obilježila kulturno i intelektualno središte Sarajeva nakon Drugog svjetskog rata. U isto vrijeme, to je priča o jednoj velikoj ljubavi, humanosti i požrtvovanosti. Film nas vodi kroz život dvoje hrabrih ljudi koji su spasili jedno jevrejsko dijete od nacističkog istrebljenja. Te je ljude Muzej holokausta „Jad Vašem“ prepoznao kao Pravednike među narodima. Ovo je priča o vremenima kada su komšije bili ljudi...

U sklopu predstavljanja autora filma, Eli Taubera, izvršena je i Promocija engleskog izdanja knjige "Kad su komšije bili ljudi". I Film i knjiga dobili su brojna priznanja od organizatora Festivala i publike. Film reditelja Elija Taubera i Zorana Kubure, prijavljen je i za Sarajevo Film Festival koji će se održati u julu mjesecu.

FILM: MAURICETTE
REŽIJA: Eli Tauber, Zoran Kubura
PRODUCENT: Zlatomir Ban

Poštovani,

Udruženje filmskih radnika BiH i Sarajevo Film Festival pozivaju vaš film MAURICETTE u program BH. FILM, jedan od zvaničnih programa Festivala.

Sarajevo Film Festival je međunarodni festival sa posebnim fokusom na našu regiju. Sa 100.000 posjetilaca, 13 različitih filmskih programa i sa regionalnim koprodukcijским marketom CineLinkom, Sarajevo Film Festival priznat je kao vodeći filmski festival u regiji.

Program BH. FILM organiziran je u saradnji Udruženja filmskih radnika BiH i Sarajevo Film Festivala i realizira se vrlo uspješno od 2003. godine. Program prikazuje bosanskohercegovačku filmsku produkciju tekuće 2010. godine, i okuplja preko 100 filmskih profesionalaca iz BiH.

Ove godine, filmovi iz programa BH FILM prikazuju se u Multiplexu Cinema City u periodu od 24. do 30. jula.

Ljubazno vas molimo da potvrdite vaše učešće sa filmom.

Šesnaesti Sarajevo Film Festival će se održati od 23. do 31. jula 2010.

Svake godine predstavljamo široki izbor filmova, kako u takmičarskim, tako i u netakmičarskim programima. Naš program je akreditovan od strane FIAPF-a i pruža uvid u najnoviju filmsku produkciju regiona. Okosnicu programa čine filmovi iz regiona Jugoistočne Evrope od autora kojima Festival pruža šansu izlaska na svjetsko tržište, ali biće predstavljeni i novi filmovi visoke umjetničke vrijednosti iz cijelog svijeta. Sarajevo Film Festival već godinama gradi programske platforme koje imaju za cilj podržati razvoj i promovirati novu, mladu kinematografiju u Regiji.

Takmičarski program - dokumentarni film

Od 2006. godine je uspostavljena Nagrada za najbolji dokumentarni film, a filmovi iz ove sekcije se takmiče i za Nagradu za ljudska prava, koja se dodjeljuje najboljem filmu koji obrađuje tematiku ljudskih prava.

Elma Tataragić
UFRBIH/ Sarajevo Film Festival

 udruženje filmskih radnika bosne i hercegovine
association of filmmakers of bosnia and hercegovina

JDC visoko ocijenjen za svoj uspješan rad

Iz etike naših predaka učimo: „Postoje tri krune – kruna Tore, kruna sveštenstva i kruna kraljeva, ali kruna dobrog imena prevazilazi sve njih.“ Zato sa ponosom dijelimo sa vama niženavedeni tekst pisma od CEO, Charity Navigator, koji nas informiše da je JDC, već treću godinu zaredom, zaslužio status četiri zvjezdice, za našu sposobnost da efikasno vodimo i uvećavamo naše finansije. Znamo da sa nama dijelite naš ponos i satisfakciju na takvoj počasti.

JDC, 1. juni, 2010

Poštovani Steven Schwager,

U ime Charity Navigator-a, želim da čestitam American Jewish Joint Distribution Committee na postizanju poželjnog ranga od četiri zvjezdice za ispravno rukovođenje finansijama.

Kako neprofitni sektor raste velikom brzinom, donatori zahtijevaju više odgovornosti, transparentnosti i brojnije rezultate od humanitarnih organizacija koje su izabrali da podrže svojim teško zaradenim dolarima.

U ovoj filantropskoj djelatnosti, Charity Navigator, glavni američki humanitarni evaluator, rasvjetljava dobar rad uspješnih humanitarnih organizacija, kao što je vaša, i dobavlja donatorima bitne informacije, potrebne da im uliju veću sigurnost u njihov izbor humanitarnih organizacija. Na osnovu najnovijih raspoloživih finansijskih podataka, odredili smo novi rejting za vašu organizaciju.

Sa ponosom objavljujemo da je American

Jewish Joint Distribution Committee, treći put zaredom, zaradio našu ocjenu od četiri zvjezdice, za njegovu sposobnost da efikasno upravlja i povećava svoje finansijsko stanje. Samo 14% humanitarnih organizaci-

ja koje mi rangiramo dobile su tri uzastopne ocjene od četiri zvjezdice, što pokazuje da JDC dosljedno obavlja svoju misiju na odgovoran način i nadmašuje većinu drugih humanitarnih organizacija u Americi. Ovo izuzetno pozicioniranje od strane Charity Navigator-a izdvaja JDC od njemu sličnih organizacija i pokazuje javnosti da zaslužuje njeno povjerenje.

Forbes, Business Week i Kiplinger's Financial Magazine, između ostalih, profilirali su i pohvalili naš jedinstveni metod primjene analize podataka na humanitarni sektor. Mi ocjenjujemo deset puta više humanitarnih organizacija od nama najbližeg konkurenta i trenutno privlačimo više posjetilaca na našu web stranicu nego sve ostale grupe koje se bave rangiranjem humanitarnih organizacija i to nas dovodi

na poziciju lidera među ocjenjivačima humanitarnog rada u Americi. Naši neoborivi podaci pokazuju da su korisnici naše web stranice donirali više nego što su planirali prije nego što su pogledali naše rezultate i, u stvari, procjenjuje se da je prošle godine Charity Navigator imao uticaja na preko 10 milijardi dolara humanitarnih donacija. Vjerujemo da će naše djelovanje povećati rast fondova vaše organizacije i vaše nastojanje u odnosima sa javnošću. Naš povoljan izvještaj o zdravim finansijama JDC, vidjeće se na našoj web stranici 1. juna. Želimo vam sve najbolje u vašem humanitarnom radu.

S poštovanjem,
Ken Berger,
predsjednik i izvršni direktor

JERUSALIM

Putovanje je kretanje kroz prostor, ali ovo putovanje na koje sam krenuo će biti kretanje kroz vrijeme. Sa suprugom idem u Jerusalem, a to je grad gdje je istorija neizbježna, grad čija istorija uvodi u geografiju života. Dok letimo, preispitujem samog sebe šta znam o Jerusalmu i hoće li to biti dovoljno da shvatim sve ono što se tu događalo, jer ti događaji su porodili ideje na kojima se zasniva filozofija života zapadnog svijeta.

Let se odužio ili sam ja nestrpljiv. Već dugo letimo iznad Mediterana i konačno objaviše da se vežemo, jer za nekoliko minuta slijećemo u Tel Aviv. Iznenadi me veličina Tel Aviva, jer ga avion već dugo prelijeće, a svjetla kojima je grad osvijetljen navode me na pomisao kao da je grad sagrađen od draguljne čipke. Konačno slijećemo i brzo prolazimo lijepu aerodromsku zgradu. Čekaju nas Dudo i Dado. Pozdravljamo se i ja se pričiešćujem prvom cigaretom. Idemo autom prema Jerusalmu, noć blaga i cesta koja se penje na mjeseci izgleda kao bijela nit koja vodi u nebo. Konačno ugledasmo i Sveti grad. Stajemo na jednom vidikovcu. Izlazimo i ja ponovo palim cigaretu, gledam grad koji je mijenjao imena sa promjenom gospodara - jevrejskih, grčkih, rimskih, arapskih. U Bibliji se pominje kao J.R..S.M.. Evangelista Mateja ga na-

ziva Hagia Polis. Rimski car Hadrijan ga je nazvao po sebi samome - AELIA CAPITOLINA. Arapi su mu dodali još tri: Ilija, što je bio iskrivljen oblik imena Aelia, zatim El Bahat (palata) i Beit El Makdis (sveta kuća). Kraća verzija posljednjeg imena je EL Kuds (sveti). Krstaši su u 11 vijeku oživjeli ime Jerusalm. Kršćani ga nikad drukčije nisu ni zvali. Saladin (12 vijek) mu je vratio ime El Kuds, pod kojim je i danas poznat muslimanima širom svijeta. Rabini kažu da Jerusalm ima 70 imena, to je i broj Božijih imena.

Ponovo krećemo i dok ulazim u auto mislim kako pod ovom mjeseci ovom bijeli grad izgleda kao lijepo privenidjen. Konačno ulazimo u kuću. Teta Viola se dobro drži, skoro joj je 90 godina. Grlimo se i ne znam zašto osjećam suze u očima. Je li to žal za prošlim vremenima? Vesna izgleda prelijepo, uvijek je bila lijepa, ali sad je to neka druga ljepota, ljepota koja je sazrela i koja oko sebe širi neku toplinu kao blagoslov.

Prvog dana boravka u Izraelu idemo u jednu šumicu nedaleko od Jerusalma, gdje je tradicionalni zbor useljenika iz bivše nam domovine. Uglavnom, tu je najviše Sarajlija.

Gledam poznata lica i povremeno gubim ovaj prostor, zavlačim se u neki drugi prostori i vrijeme, gdje prvi snjegovi padaju po još nedozrelim dunjama, vidim

tamo zelene šimšire, vidim mladost koja je nepovratno prošla i koja opstaje još samo u sjećanjima. Izlazim iz čaure i sad sam ponovo ovdje, u ovoj šumici kojoj zaboravih ime, ali ja je nazvah "Gajem uspomena".

Roštilja se i jede, ni pive ne nedostaje. Ne znam šta je od hrane bilo košer, a šta nije, a nije ni važno. Važno je da smo se ponovo sreli. Kasno poslije podne, rastajemo se uz pozdrav i dogodine na istom mjestu.

Drugog dana smo krenuli u obilazak jevrejskih svetih mjesta. Bar smo tako mislili. Pesah je jedan od najvažnijih svetih praznika i svaki Jevrej, ma gdje bio, dužan je doći u Jerusalm i prinijeti žrtvu u hramu. Dok prolazimo gradom primjećujem na skoro svakoj kući izraelsku zastavu. Zastava je simbol države, a njena simbolika je sljedeća: bijela pozadina je simbol za čistoću, u sredini je Davidova zvijezda koja simbolizira savez Boga i jevrejskog naroda. Gornji trokut zvijezde simbolizira Boga koji se saginje prema svom narodu, a drugi trokut simbolizira Jevreje koji pružaju ruku Bogu. Plave pruge simboliziraju talit - jevrejski molitveni šal. Grad je već zakrčen, ali gužva raste kako se približavamo Starom gradu. U koloni, koja se kreće puževom brzinom, idemo prema Zapadnom zidu. Za taj dio puta, koji se u normalnim prilikama pređe za desetak minuta, nama je sad trebalo dva sata. Na platou ispred Zida, iz jedne plastične polulopte uzimam kipa i pokrivene glave probam se probiti do Zida, da ga dotaknem, da prislonim čelo. U očima ljudi oko sebe, vidim neki zanos. Je li to vjerska ekstaza, ne znam, ali se to polako prenosi i na mene. Uzalud pokušavam ostati sabran, ali ne uspijevam. Opijen Bogom, dotičem Zid plača i prislanjam čelo i čekam. Čekam dugo. Čekam kao i ostali da se dogodi čudo. Ništa se ne dogodi, jer su vremena čuda davno prošla. Polako podižem glavu i gledam to svijetlo plavo nebo, oštro poput čelika i mislim kako je Bog ponovo iznevjerio čovjeka. Na Veliki Petak idemo posjetiti kršćanska sveta mjesta. Na Veliki Petak treba početi sa Via Dolorosom. Opet gužva, ove godine nešto veća, jer su i Uskrs i Vaskrs pali u isti dan, opet ekstaza. Idem putem kojim je i Isus išao, srećom ja ne nosim križ, niti otkupljujem grijeha čovječanstva, ne znam mogu li i svoja otkupiti. Posjećujem zatvor u kojem je bio zatvoren, evo me na mjestu gdje je Pilat rekao svoje čuveno "ECCE HOMO", evo mjesta gdje je oprao ruke. Dotičem rukama mjesta gdje je pao pod težinom križa. Evo me na mjestu gdje mu je Veronika dala rubac da obriše krvavo lice. Pokušavam da ništa ne propustim, ali u ovoj gužvi je to nemoguće. Jedanaest

postaja je na Križnom putu, a posljednje tri su u Crkvi Svetog groba. Stepenicama se penjem na Golgotu. Tu je prikovan na križ. Rukama dotičem ta mjesta, a onda silazim i evo kamene ploče gdje je položen nakon što je skinut sa križa, krećem dalje i pokušavam doći do Kristova groba, ali mi to ne uspijeva. Isusov grob ću posjetiti tek nakon trećeg pokušaja, nekoliko dana kasnije i višesatnog čekanja.

Za Uskrs sam ponovo posjetio Crkvu Svetog groba i otišao u Jerusalemsku patrijaršiju da od Jerusalemskog patrijarha uzmem Hadžijski granat. Na ulazu, svećeniku objašnjavam zbog čega sam došao, a on me pita koliko ću komada. Nekad je bilo tačno propisano kako se dobija Granat, ali sve se komercijaliziralo pa tako i ovo. Plaćam 25 šekela i sad sam hadžija. Moja pokojna majka bi bila ponosna, jer je i moj deda, majčin otac, bio hadžija. Još za Austro-Ugarske, posjetio je i Rim i Jerusalm. I moja majka je željela posjetiti Jerusalm, ali joj je želja ostala neispunjena. Bilo bi joj drago da se ta porodična tradicija preko mene nastavila, kao što se i ja nadam da će moji sinovi i unuk posjetiti Jerusalm.

Dok obilazim sveta mjesta, mislim kako je Helena, majka rimskog imperatora Konstantina, bila najuspješniji arheolog, jer je ona ta koja je odredila lokacije svetih mjesta. Da li su bila baš na tim mjestima, hodočasnike izgleda malo ili nikako ne interesuje.

Konačno je došao red da posjetimo i Tel Aviv. Tamo me pozvala Lola Kabiljo. Ne nosimo ništa od stvari, jer se mislimo vratiti isti dan. Na autobuskoj stanici nas dočeka Lola i odmah pita gdje su nam stvari. Objasnjavam Loli kako smo već pomalo i umorni i da se mislimo vratiti uveče, a ona mi odgovara: "Što ste onda uopšte i dolazili?". Konačno se dogovorimo da ćemo kod nje prespavati i sutra nazad za Jerusalm. Lola nas odmah vodi u Jafu. Snježana je oduševljena bazarom. Ona i i Lola obilaze prodavnice, pomno razgledajući i opipavajući izloženu robu. Nekoliko puta su bile u dilemi da li da nešto kupe, ali srećom nisu. Odlazimo do luke, šetamo pored mora. U neko doba skidam cipele, zavrćem nogavice i ulazim u more. Valovi mi plave noge, a gore u visini dva galeba, kao dva bijela cvijeta na plavom nebu. Oblačim se i odlazimo Lolinoj kući. Dok idemo Tel Avivom, ja tek sad vidim šta je Izrael sve podigao i izgradio. Najsavremenija arhitektura i tehnologija je vidljiva na svakom koraku. Grad je pun zelenila i prekrasnih bungevilija, butici, poslovne zgrade, tržni centri, svjetske banke, dijamantski centar, široke saobraćajnice, sve je to

izgrađeno u zadnjih četrdesetak godina. Velik i lijep je to grad, ali ni Lolin stan nije mali. Dva puta sam u njemu zalutao, tražeći sobu u kojoj spavam. Uveče izlazimo u grad i na obali mora, u jednom prijatnom restoranu, večeramo. Pričamo i pjevamo. Ostali smo skoro do ponoći i taksijem se vraćamo kući. Sutradan je došla Paula iz Aškclona. Šetnja gradom, priča o prošlosti i sadašnjosti. Opraštamo se od Paule, a nedugo zatim i sa Lolom. Vidjećemo se u Londonu, jer dolazi u julu. Sjedamo u autobus i vraćamo se porodici Latinger i Jerusalmu. Noći su u Jerusalmu hladne, poput sarajevskih, uzimamo taxi i stižemo kući. Prenosimo im utiske iz Jafe i Tel Aviva i umorni odlazimo na spavanje. Ujutro pijemo prvu kafu sa Dudom na ravnom krovu kuće, jer se u kući ne puši. Sa mjesta gdje pušimo pruža se divan pogled na Jerusalm (bar jedan njegov dio). Dvije glavne karakteristike njegovog pejzaža su reska svjetlost i kamen. Ta se svjetlost mijenja tokom dana, iz sata u sat, i ta luminoznost daje posebnu ljepotu Jerusalmu. Taj dan sa Dudom ćemo posjetiti Davidov grob i Muzej Jerusalma. Dok se polako pješice penjemo uz brdo Zion, mislim kako mi je David najdraža ličnost iz jevrejske istorije. Da li je razlog tome što je pobijedio Golijata ili Mikelandelova skulptura ili njegov životni put od pastira do Kralja? On je prestonicu iz Hebrona prebacio u Jerusalm. Kao zahvalu Bogu, htio je sagrađiti i hram, ali mu je Bog zbog njegovog raskalašnog života to zabranio i obećao mu da će to učiniti njegov sin Solomon, još jedna velika ličnost svjetske istorije.

Kad prođete Sionska vrata nalazite se na brdu Zion. Po predanju, tu je Davidova palata, soba u kojoj je održana posljednja

večera i jedna sinagoga u kojoj se nalazi Davidov grob. Prostor u kojem se nalazi Davidov grob, paravanom je podijelio pristup grobu. Stavljamo na glavu kipa i nas dvojica idemo na desno, a Snježana na lijevo. Stavljam ruku na grob, što i ostali čine. Osjećam neko strahopoštovanje, ali i radost da sam doživio trenutak da se nađem na takvom mjestu. Odlazimo i na mjesto gdje je održana posljednja večera, obavezno se slikamo i konačno idemo do skulpture kralja Davida. Skulptura ga prikazuje sa liricom u ruci, jer David nije bio samo veliki vojskovođa, nego i muzičar i pjesnik. Dudo mi objašnjava da su ovdje boravili i templari po osvajanju Jerusalma i da je po njihovom mišljenju, tu održana posljednja večera. U idućem prilogu, iz Jerusalma polazimo Herodu u pohode, islamskim svetim mjestima, Masadi, Mrtvom moru. Na kraju ovog dijela, želim da kažem kako ono sve što sam vidio i probao opisati trpi zbog ličnih svojstava opisivača, to jest, često više odražava moj pogled na svijet, negoli stanje posmatrane realnosti. Ovo što napisah treba primiti kao takvo.

Željko Kućinović - Čaja

BEJAHAD 2010

ŽIDOVSKA KULTURNA SCENA

OPATIJA, 24.8.-31.8.2010.

PROGRAM BEJAHAD 2010

- 24.8.2010.**
utorak
- 19.30 • Svečana večera
  - 21.00 • Otvaranje – David Gazarov, koncert
  - 21.20 • Film "Bejahad 2009"
  - 21.45 • Koktel dobrodošlice

Kulturom do zajedništva

- 25.8.2010.**
srijeda
- 10.00 • Predrag Matvejević – "Kruh", promocija knjige, promotor Miljenko Jergović
  - 11.00 • Dan Reisinger – "Moj Izrael", predavanje I. dio
  - 17.30 • Kratka priča – predaja nagrada, voditeljica Jasminka Domaš
  - 19.00 • Vladimir Veličković – izložba slika, uvodna riječ Zlatko Bourek i Tonko Maroević
  - 21.00 • David Gazarov – koncert
  - 22.30 • "Sarajevski filmski festival u posjetu Bejahadu"

Židovi Italije

- 26.8.2010.**
četvrtak
- 10.00 • Rabin Roberto Della Rocca – "Židovi Italije", predavanje
  - 10.30 • Guido Vitale – "Percepcija židovske manjine u javnosti Europe", predavanje
  - 11.00 • Michele Levis – "Židovi Italije", izložba fotografija
  - 17.30 • Sanja Roić i Sinan Gudžević – "Primo Levi i Alberto Moravia", predavanje
  - 21.00 • Evelina Meghnagi i prijatelji – "Melodije Sefarda", koncert
  - 22.30 • "ZagrebDox u posjetu Bejahadu" – 2 nagrađena dokumentarna filma

BEJAHAD 2010

ŽIDOVSKA KULTURNA SCENA

OPATIJA, 24.8.-31.8.2010.

PROGRAM BEJAHAD 2010

- 27.8.2010.**
petak
- 8.30 • Izlet na Rab
  - 21.00 • Obiteljski Šabat

- 28.8.2010.**
subota
- Šabat
  - 21.00 • Plesno večer

Dan Izraela

- 29.8.2010.**
nedjelja
- 9.30 • Yossi Amrani, veleposlanik Izraela u Hrvatskoj – "Izrael i židovske općine", predavanje
  - 10.30 • Dan Reisinger – "Moj Izrael", predavanje II. dio
  - 11.30 • Mia Rajner – "Holokaust u izraelskoj likovnoj umjetnosti", predavanje
  - 17.00 • "Diplomat" – izraelski film
  - 19.00 • Izraelska večera
  - 21.00 • "Idan Raichel Project" – koncert

- 30.8.2010.**
ponedjeljak
- 9.30 • "Bejahad mladih Bejahadu"
  - 17.00 • "Jewish film festival u posjetu Bejahadu"
  - 21.00 • Zlatko Bourek – povodom 80-og rođendana, uvodna riječ Vladimir Veličković i Tonko Maroević
  - "Zlatko Bourek" – dokumentarni film
  - George Tabori, Zlatko Bourek – "Jedini neuspjeh Adolfa H.", kazalište figura, Zagrebačko kazalište lutaka

- 31.8.2010.**
utorak
- Rastanak

April u Londonu

Za zimskih mjeseci, London izgleda jednoličan, bez boje, bez granica, a ipak, bez veličine. Osvijetljen je samo toliko da bi bio vidljiv, njegove ljepote znaju izgledati surove, dostojne blijedog sunca, koje kao da ne sija odozgo, nego sa strane. Noći su svijetle, ali dani čuvaju u sebi neku sivu svjetlost koja rastužuje. A onda, dođe april i neka veličanstvena svjetlost se prospe po gradu, razbije čauru u koju je London bio umotan i vi ugledate grandioznost i ljepotu tog grada. Gradila ga je imperija iza koje je stajalo neiscrpno bogatstvo, imperija gdje sunce nikad nije zalazilo. Kad hodate Londonom, vi vidite ljepotu njegovih zdanja i nekim šestim čulom osjećate silu koja je to gradila, tražeći svoje mjesto u vječnosti. Kad to milostivo sunce dotakne bilje, drveće behara, cvijeće niče i šume, kako su vjerovali stari narodi, postaju lječilišta i hramovi. Poznajem ulice, koje od raznobojnog behara koji pada sa procvjetalih grana izgledaju kao cvijetni čilimi i kad ih sjene vjetra podignu sa zemlje, nalik su prozračnim cvijetnim zavjesama na oknu neba.

Takvog jednog aprilskog dana, nedugo po mom dolasku u London, izveo sam Sutija u šetnju. Da ne bih hodao ulicama i psa stalno držao na uzici, odlazio sam u obližnju šumu. Tu bih ga pustio sa uzice, jer sam znao da neće pobjeći. Išao sam tako neko vrijeme, ne znam da li sam i primjećivao predio oko sebe, kad me zaustavi miris jorgovana. Tog trena nestade svega oko mene, sve se zacrni, a u glavi se javi neka bijela svjetlost i u toj svjetlosti sagledao sam čitav svoj dotadašnji život. Beskonačan je zbir onog što se odvijalo pred mojim očima i to se odvijalo istovremeno, jer jedno opažanje nije zaklanjalo drugo. Sve to nije dugo trajalo, iako sam bio izgubio potpuno osjećaj vremena, ali da imam vječnost pred sobom, ne bih mogao ispričati sve šta sam vidio. Kad sam došao sebi, osjetio sam kako mi niz lice teku suze. Noći dolaze polako i sumraci dugo traju. Zalazeće sunce prvo pozlati grad, a posljednji trak sunca boji sve u crveno. Noći su tihe i nebo je tamno

plavo, poput pliša. Zvijezde polako uzimaju svoja mjesta i izgledaju bliže, kao da vise između neba i zemlje U Aprilu ponovo počinje sezona car boot sailova na otvorenim prostorima i to su događaji koje ne propuštam. U toku nedjelje ne hodam baš mnogo, te mi odlazak na buvljak dođe kao rekreacija. Buvljak je sajam nepotrebnih stvari bez kojih ne možete živjeti. Najpoznatiji i najveći buvljak je na Portobellu. U dijelu gdje se prodaje antika možete naći stvari i predmete od prije 5000 godina do memorabilija Konkord aviona. Možete naći donje rublje koje je nosila Madam Pompadur, woodu figure iz Brazila i Jamajke (kažu da su ove posljednje efikasnije), periskopa sa U podmornica, čaj protiv nesаницe po receptu Lukrecije Bordžije, koji je toliko efikasan da oni što su ga popili padoše u san iz kojeg se više nikad nisu probudili. Ima tu i mačeva vitezova templara, civilnih i vojnih odlikovanja sa svih kontinenata, metak koji je u neuspjelom

Piše: **Želimir Hadži Kućinović**

atentatu promašio De Gola, kamenja sa tamne strane mjeseca, pojaseva nevinosti. Nema šta nema, a šta je original, a šta fasifikat, to je druga priča. 23. april je Dan knjige, pa sam tim povodom otišao do "Glob teatra" da se poklonim Šekspiru. Pedantni historičari književnosti su izračunali da je stari bard u svojim cjelokupnim djelima upotrijebio preko 29,000 različitih riječi. Jedan drugi velikan engleske književnosti, James Jouce, je samo u "Ulisku" upotrijebio 31.000 različitih riječi, pa ipak kaže da je Šekspir najveći stvaralac poslije Boga. Do Globe teatra je i Tate galerija, pa sam iskoristio priliku da ponovo obiđem stalnu postavku. U Tate galeriji ima prelijepih slika, ali dvadesetak posto izloženih radova ja ne bih držao ni u šupi. Inače, posjet Tate galeriji na mene djeluje inspirativno. Čim dođem kući, počnem slikati, jer neka Polokova platna izgledaju kao moji rani radovi. Za razliku od Tate galerije, kad odem u Nacionalnu galeriju ja izadem opijen ljepotom, ali kad se vratim kući sklonim slikarski pribor i ne približavam se platnu i bojama sve do iduće posjete Tate galeriji.

Jair Lapid

SJEĆANJA POSLIJE MOJE SMRTI

Priča: **Josefa-Tomija Lapida**

Ovu knjigu pišem poslije svoje smrti. Većina ljudi ne pišu ništa nakon toga što umru, ali ja nisam većina ljudi. Ili možda jesam. Moja biografija tako obiluje protivrječnostima, da mi se ponekad čini – i ne samo meni – da u nju uključujem svakog kog sam sre. Kada sam se rodio, dobio sam ime Josif, po dedi koga nisam upoznao, a Tomi, po srpskom princu iz loze već zaboravljene i cijelog svog života služio sam se ovim imenima. Bio sam najpoznatiji ateista u Izraelu, proglašen neprijateljem ortodoksnih vjernika, ali predstavljao sam – nadam se – sudbinu pravog Jevrejina. Bio sam omražen, ali začuđujuće popularan. Evropski intelektualac, vaspitan i obrazovan, crveni tribun u životu, izazivajući bijes onih koji su bili odani religiji. Bio sam odani šovinista koji umije da cijeni tijelo zgodne žene i voljeni suprug spisateljice feministkinje, poznate po tome što je osnovala prvi ženski list u Izraelu. Kada je riječ o kulturi, bio sam snob koji je volio Rembranta, Mocarta i Brehta, narodni glasnogovornik što zna da raspali masu sloganom od samo jednog reda. Ljevičar koji podržava podijeljenost u zemlji i pripadnik desnice sa kojim je Menahem Begin uspostavio jedinu televizijsku stanicu u državi. Stigao sam kao siročić. Iskrcao sam se sa lađe, samo u jednim pantalonama i to na sebi, ali sa osjećanjem građanina koji je sa kravatom oko vrata posjećivao poznate evropske kafane...

JEVREJSKA PERIODIKA u Bosni i Hercegovini

Očuvanje baštine zadatak je svake generacije koja dolazi iza one prethodne, da bi se sačuvala istorija, kultura, tradicija i autohtonost, da bi se spasila od zaborava vrijednost i originalnost, posebnost i ljepota naroda, folklor...

Piše: **Eli Tauber**

Tako, kada se govori o istoriji Jevreja Bosne i Hercegovine, često se oslanja na veoma oskudne i često pojedinačne i fragmentarne obrade pojedinih segmenata života jevrejskog naroda u Bosni i Hercegovini. Jedina ozbiljnija knjižica koja se može smatrati cjelovitom je "Sefardi u Bosni" koja je štampana 1911. godine. Najpoznatija, ali ne i sveobuhvatna, je "Spomenica 400 godina od dolaska Jevreja u Bosnu i Hercegovinu". Između ove dvije knjige štampano je još nekoliko značajnih spomenica. Jevrejska periodika obuhvata: spomenice, godišnjake, kalendare i almanahe koji treba da se da se zaštite od propadanja i digitaliziraju. Značaj jevrejske periodike je u tome što daje uvid u jedan raniji period za koji ne postoji dokumentovana građa (1920-1941). Iz nje saznajemo dosta zahvaljujući onim ljudima koji su pisali o raznim događajima, sinagoga, rabinima, praznicima, istorijskim faktima i djelatnosti Jevrejske zajednice, aktivnosti jevrejskih društava i tako nam ostavili izvanredne podatke koji se mogu koristiti kao istorijska građa za pisanje istorije Jevreja Bosne i Hercegovine. Sistematizacija jevrejske periodike u Bosni i Hercegovini, do sada, nikada nije bila načinjena. Skoro će biti publikovana knjiga "Jevrejska periodika u Bosni i Hercegovini", u izdanju "Media centra" u Sarajevu, a "Jevrejski glas" je dobio priliku da prvi objavi sistematizaciju jevrejske priodike u Bosni i Hercegovini.

JEVREJSKA PERIODIKA U BOSNI I HERCEGOVINI

1900-1941

1. LA ALBORADA. Izdavač: A.Kapon, 1900-1901
2. DŽEPNI KALENDAR. Izdavač:

3. JEVREJSKA TRIBUNA, 1921 – 1922
4. HADEGEL, Bosanski Brod, 1921
5. JEVREJSKI ŽIVOT, 1924-1927
6. ŽIDOVSKA SVIJEST, 1918 - 1924
7. NARODNA ŽIDOVSKA SVIJEST, 1924 - 1927
8. JEVREJSKI GLAS, 1928 - 1941
9. TRAZERA, Banjaluka, 1923
10. Spomenica Majmonides, 1924
11. Godišnjak La Benevolencija, 1924
12. Godišnjak La Benevolencija i Potpora, 1933
13. Spomenica prigodom 50 - godišnjice opstanka Jevrejske vjeroispovjedne općine aškenaskog obreda u Sarajevu, 1930
14. Spomenica o istoriji Jevrejske opštine sefardskog obreda u Sarajevu Godina izlaženja: 1930
15. Prvi izvještaj Jevrejskog srednjeg teološkog zavoda, 1928 i 1929.
16. Obaveze Jevrejske vjeroispovjedne opštine sefardskog obreda u Sarajevu prema darivaocima za gradnju Novog hrama u Sarajevu Strana 4 (dvije na hebrejskom), Sarajevo, novembar 1923, Kislev 5684., Štamparija Buchvald
17. Zadnje predavanje (neodržano) blaženopočivšeg Nadrabina dr. Samuela Weszela Z'L Veliki Rabi LÖW Legenda o Golemu
18. Spomenica o proslavi 30-godišnjice Pjevačkog društva «Lira» u Sarajevu (1931)
19. Livriku Priručnik za hodočašće na Grob Rav Moše Danona (1937)
20. Mahazor de Jom-Kipur. Sastavio Hajim A. Papo. Izdavač: „Menora“

- Sarajevo, 5691 (1931)
21. Komplas de Purim. Sastavio H. A. Papo. Izdavač: "Menora" Sarajevo, 5692 (1932)
  22. Poslijeratna Periodika Bosne i Hercegovine (1945 -)
  23. Jevrejski kalendar za 5709 (1948/1949). Sastavio Menahem Romano, rabin
  24. Spomenica povodom 400 godine dolaska Jevreja u Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo, 1966, Izdavač: Jevrejska opština Sarajevo. 366 strana, tvrdi povez sa omotom, grupa autora
  25. Bilten Jevrejske opštine u Sarajevu, 1974
  26. Bilten Jevrejske opštine u Sarajevu, 1976/1977
  27. Jevrejska opština Jewish community Sarajevo. Izdavač: Jevrejska opština Sarajevo, 1984
  28. Bilten Jevrejske opštine u Sarajevu 1987/1989
  29. Šalom, list Omladinskog kluba, 1969 - 1991
  30. Sinagoge u Bosni i Hercegovini. Izložba i liflet dokumenti, planovi i fotosi, Samija Sarić i Vera Štimac, Državni arhiv BiH, Izdavač Jevrejska opština Sarajevo, 1998.
  31. Ratni Bilten, 1993
  32. Bilten, 1995-1998
  33. Salon (Sarajevo-London), Izdavač: Jevrejska zajednica "Prijatelji La Benevolencije", London, (1996-)
  34. Jevrejski glas, List Jevrejske zajednice Bosne i Hercegovine, (1999-)
  35. Sarajevska Hagada, izložba i liflet, grupa autora: Samija Sarić, Vera Štimac i Dragica Levi, Izdavač: Jevrejska opština Sarajevo i Arhiv Bosne i Hercegovine, 2002 .
  36. Sto godina Aškenaske sinagoge u Sarajevu, izložba i liflet, dokumenti, planovi i fotosi, grupa autora: Samija Sarić, Vera Štimac i Dragica Levi. Izdavač: Jevrejska opština Sarajevo i Arhiv Bosne i Hercegovine, 2002.
  37. Sarajevska Hagada, foto-liflet povodom otvaranja sef-sobe, Izdavač: Jevrejska opština Sarajevo, 2002.
  38. Jevrejski umjetnici iz Bosne i Hercegovine, izložba i liflet, autor: Azra Begić, Izdavač Jevrejska zajednica BiH i Kulturno - prosvjetno i humanitarno društvo "La Benevolencija", 2003.
  39. Sarajevska megila, autori: Dragica Levi i Danilo Nikolić, Izdavač Jevrejska zajednica BiH, 2004.

Nora Šlezinger

Crtice iz mojih sjećanja drugi dio

1. januar, 1943. godine.

Dolazim u Split kod moje tetke. Bila sam jako plašljiva i istraumarana. Nikoga nisam poznavala. Bojale sam se cijele porodice, preživjela sam, ali sam ostala sama, bez roditelja. Došla sam u Split ušljiva, prljava i u dronjcima. Trebalo me je srediti, očistiti od ušiju, oprati, obući... ali ja sam se bojala, bježala i skrivala se. Prve kontakte ostvarila sam sa mojom rodicom i dozvolila joj da mi se približi, da mi očisti kosu u kojoj su se namnožile gnjide. Kako nikakvih sredstava nije bilo da ih se uništi, ona ih je vadila svojim prstima i ubijala ih. Ne znam koliko je to dugo trajalo, ne sjećam se. Prošlo je mnogo vremena dok nisam počela da se ponašam normalnije i da se manje bojim.

Još nisam spašena...

Nakon dužeg vremena, moj strah je bio sve manji i manji. Počela sam da se normalnije ponašam i da normalno živim. Više se nisam bojala nikoga od njih. Moga strica sam jako voljela i zvala sam ga Bačika. On je za vrijeme rata bio Bačika, a tako sam ga nazivala i poslije rata. Kada su nebom kružili avioni, padale bombe i cijela kuća podrhtavala, ja bih panično vikala: "Bačika, Bačika, daj mi ruku!" Tada sam mislila da sam sigurna i zaštićena.

U kratkom vremenu stanari su saznali da se u stanu moga strica Branimira Nardini i moje tetke Irene Nardini krije Židovka. 25. januara, 1943. godine, došla je susjeda iz iste kuće u kojoj smo stanovali, prijetiti im da prijave redarstvu "čifutsko kopile", jer će u protivnom ona to učiniti. Zbog straha da svi ne budemo uhapšeni i odvedeni u neki od logora ili

strijeljani, pobjegli smo na periferiju Splita - Gripe. Tu smo živjeli do oslobođenja u velikoj neimaštini i borili se za goli život. Moja teta bi putovala u Sinj da bi nam donijela nešto hrane. Za jedan kilogram pure bi davala vrijedne stvari iz kuće.

Neko vrijeme je putovala, jer je imala talijansko prezime, ali se ubrzo otkrilo da je Jevrejka. Bila je zatvorena i o njenom hapšenju je javljeno redarstvu u Split. Moj stric je obaviješten. Na njegove molbe, upućene na tečnom talijanskom jeziku, moja teta je puštena. Više nije putovala i hrane gotovo da nismo imali. Živjeli smo u velikoj bijedi i neimaštini. Gazda koji nas je primio bio je dobar čovjek i ono malo što je imao za svoju porodicu dijelio je sa nama. Zbog teškog života i gladi, moja rodica se teško razboljela, dobila je tifus, zarazno oboljenje. Trebalo ju je izolirati i liječiti, ali kako? Bolnica je bila daleko, u Splitu, a mi nismo smjeli da izlazimo i da se pojavljujemo. Ljekar kojeg bi dovodio gazda liječio je moju rodicu i nama davao upute šta da radimo i kako da se čuvamo. Gazda je predložio da moja teta i rodica pređu na gornji sprat kako bi bile izolirane. Ne znam kako se liječila, samo se sjećam da je izgubila kosu i da je bila jako, jako mršava. Bačika i ja ostali smo u podrumu. Nismo vidjeli ni sunca ni mjeseca, samo mi je ostalo u sjećanju da sam morala svaki čas prati ruke i Bačika koji je stalno slušao vijesti, Radio London. Za vrijeme racija bježali smo u polje ispod jedne velike višnje koja nam je bila zaklon. Štitila nas je od pogleda, a ujedno su nam ukusni plodovi višanja bili hrana. Split je bio geto, ali i partizanski grad. Neki od mnogobrojnih ljudi

koji su bili internirani uspijevali su ostati u Splitu i kod Splićana naći utočište, te se tu i sakriti.

Rat je bjesnio svom žestinom. Smrt, logori, tamnice, zatiranje židovskog naroda, židovske civilizacije i duha, Holokaust, genocid. **Split je bombardovan svaki dan.** Prijetila je opasnost iz zraka, ali i od racija.

Svakodnevno se čulo zapomaganje: "Mamma mia, mamma mia!" Sjećam se jednog ljepuškastog mladića, obučenog u talijansku uniformu, koji je stalno dozivao svoju majku i uplašeno vikao: "Aiuto, aiuto....mamma mia!" (upomoć!) Poslije nekog vremena, bombe su i dalje padale, ranija hapšenja i racije su nastavljene, ali se više nije čulo njegovo zapomaganje. Saznali smo da su ga ustaše ubile.

1945. godina i konac rata.

Na ulicama masa ljudi, a niz Gripe idu čete partizana. Pjeva se, pleše, igra kozaračko kolo, svako traži svoga, opći metež, čuje se uzvikivanje: "Smrt fašizmu, sloboda narodu!"

Konačno je došla sloboda, tako dugo očekivana sloboda.

Da nije bilo fašizma, Jevreji ne bi bili uništavani, ubijani, neljudski zlostavljani, od najstarijeg do najmlađeg, a i ja bih danas imala majku, oca i svu rodbinu koja je umorena u logorima smrti, u krematorijima i plinskim komorama. Zнала bih za majčinsku i očevu ljubav koja mi i dan, danas mnogo nedostaje.

Na kraju svega što sam pretrpjela u ratu, mislim da mi je dužnost odati zahvalnost mojoj tetki i mom stricu koji, nažalost, nisu više među živima.

Oni nisu mislili na sebe izlažući svoj život smrtnoj opasnosti, jer su štitili mene.

Nora Šlezinger preminula je u toku pripreme ovog broja. Zihrona livraha!

In memoriam

Rožika Kabiljo rod. Papo

Rođena u Sarajevu, 28.06.1920 godine, od oca Šimona i majke Flore. Do aprila 1992, živjela je u Sarajevu. Za vrijeme rata bila je jedno vrijeme u Beogradu i koncem maja 1992. se uselila u Izrael sa suprugom Mocom, kćerkom, zetom i unukama. Umrila je u Beer-Shevi, 20.05.2010. Ožalošćeni: suprug Moric-Moco, kćerke LJilja i Goga-Gina, zetovi Joja i Rajko, unuke Renata, Anja i Mia, praunučad Naomi i Yoni.

Preminuo Erh Koš

Književnik i redovni član Srpske akademije nauka i umetnosti, Erh Koš, preminuo je 25. maja u Beogradu.

Akademik Erh Koš je rođen u Sarajevu, 1913. godine. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Beogradu, 1935. godine. Učestvovao je u Narodnooslobodilačkom ratu, a poslije oslobođenja, bio je potpredsjednik Komiteta za kulturu Vlade FNJR, a zatim i načelnik Ministarstva za kulturu i prosvetu u Saveznom izvršnom vijeću.

Od 2001. obavljao je funkciju člana Predsjedništva SANU. Tokom svoje naučne karijere bio je član: Jugoslovenske lige za mir, nezavisnost i ravnopravnost naroda, Udruženja književnika Srbije, PEN kluba Srbije i Međunarodnog PEN kluba. Dobitnik je mnogih nagrada i priznanja, među kojima su nagrade Saveza književnika Jugoslavije, Oktobarska nagrada Beograda, NIN-ova nagrada, Sedmojulska nagrada Srbije za životno djelo. Svoja djela objavljivao je pod pseudonimom E. Minić, a neka od njih su: "U vatri", "Tri hronike", "Zapisi o mladim ljudima", "Vreme", "Kao vuci", "Sneg i led", "Novosadski pokolj", "Imena", "Dosije Hrabak", "U potrazi za Mesijom", "Bosanske priče", "Šamforova smrt", "Miševi".

Novi naslovi u Biblioteci

Pripremila: Gordana Girt

U posljednjem periodu smo dobili na poklon knjige od nekoliko darovatelja kojima se veoma zahvaljujemo.

Nela Čilinković nam je poklonila nekoliko knjiga na temu pozorišta, **Nada Milčević** je poklonila dvije knjige: *Ljudski okovi*, *Somerset Maugham* i *The Christmas Train*, **David Baldacci**

Od **Dragice Levi** smo dobili knjigu *Rue des Rosiers*, **Jacques Lanzman**

Ranka Janjić je poklonila knjigu *Strasti*, **Baševic Singer**

Emil Vlajki je poklonio knjigu

Pruga smrti, **Clifford Kinzig** i svoje autorsko djelo *Međunarodni odnosi post-modernizma*

Ljubica Ostojić je dala na poklon biblioteci knjigu *Biseri mame Roze*, **autorice Evgenije Šefkić Poltoradnja**, čiji je recenzent bila. Dodatno smo kupili još dva primjerka ove knjige.

Ovo je priča o jednoj toploj, duhom bogatoj, jevrejskoj porodici, o njihovim radostima i tugama, sagledanim očima djevojčice iz susjedstva.

Mama Roza je stub patrijalhne porodice čija ljubav treperi nad cijelom porodicom i koja vitalnošću svoga duha daje snagu njenoj djeci i unucima i u najtežim trenucima. Njeni potomci, poslije njene smrti nastavljaju da žive u duhu njenog vaspitanja, pošteno i skromno, stički podnose neke ponekad nevesele igre sudbine. A onda dolazi Drugi svjetski rat i stradanje Jevreja koje su samo malobrojni članovi porodice preživjeli.

Mishel Sumka, nam je donijela knjigu od **Fran Markovitz**, **Sarajevo: Bosnian Kaleidoskop**, koje je autorica poklonila našoj biblioteci.

Kožemjakin Gerda (1928 - 2010)

Umrila je i odlazi u vječnost, majka, baka i prabaka, sa čijim nestankom ne umire i njena nesebična ljubav prema svojoj djeci, Borisu i Sanjinu, unucima i prauuncima. Ta ljubav bila je i mnogo, mnogo šira, voljela je sve nas koje je poznavala i sa kojima je saradivala. Takvu osebnost imaju samo duhovno velika i gorostasna bića kakva je bila Gerda.

Gerda je bila žrtva Holokausta u Drugom svjetskom ratu.

Djevojčica, bolje reći još dijete, sa samo trinaest godina starosti, zaboravlja djetinjstvo i silom mora postati zrelo biće da bi opstala, preživjela strahote i pogibiju mnogobrojne rodbine, poznanika i prijatelja.

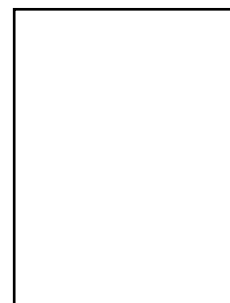
Bila je vođena geslom: ONAJ KOJI PREŽIVI ZLO MNOGO BOLJE ZNA CIJENITI DOBRO.

Gerda, imajući u podsvijesti ovu maksimu, čitav svoj radni i životni vijek posvetila je dobrim djelima. Bila je vrhunski službenik, kroz sindikalni rad isticala se kao borac za obespravljene. U Jevrejskoj zajednici bila je član Predsjedništva, pa i potpredsjednik naše zajednice. Veoma uspješno, kao predsjednica Ženske sekcije u nekoliko saziva, uspješno je podsticala žene na aktivnosti koje su im obogaćivale duh, kako bi zaboravile strahote i nastavile živjeti.

Slava i hvala za sva njena dobra djela. ZIHRONA LIVRAHA

Exp.

Zajednica jevrejskih opština
Bosne i Hercegovine
71000 Sarajevo
Hamdije Kreševljakovića 59

Čestitamo!
U San Francisku su se, krajem prošle godine,
vjenčali Ajdin Čizmo i Laura Čolak.